

СТАНОВИЩЕ

По процедура за придобиване на образователна и научна степен „Доктор”

Професионално направление: 8.2. Изобразително изкуство

Докторска програма „Дизайн“

Департамент „Дизайн“, НБУ

Тема: „Облеклото като знак за идентичност”

Докторант: Яна Олег Дворецка

От доц. Елена Тодорова, НБУ

Темата на дисертационния труд „Облеклото като знак за идентичност” разработена от докторантката Яна Дворецка, представлява систематизирано изследване за ролята на облеклото, определяща идентичността и мястото на индивида в обществото.

Разработената тема е много актуална в днешното динамично съвремие. Облеклото винаги е било натоварено с много значения: от чистата функционалност, през моралното, декоративното, комуникационното, за да се стигне до комерсиалното значение. Докторантката разглежда подробно всеки аспект на облеклото в живота на хората. Това е причината докторския труд да е доста обемн, разделен на осем глави, в които е отделено внимание на всеки проблем. Всеки от изследваните проблеми допълва и надгражда предишния, така че да се получи единно цяло доказващо основната теза.

Първата глава е посветена на определянето на социалният статус на индивида в обществената йерархия, посредством специфичен дрес код. Определяне също така и на очакваното му поведение в групата, отново чрез наложени външни белези – кройка, цвят, вид на облеклото. Я. Дворецка прави задълбочен анализ на тази теза. Тя разглежда историческото развитие на обществото, както в икономически, така и в социален план, за да изведе няколко много важни извода:

- На първо място се оформя твърдението, че в класовото общество облеклото е огледало на социалните отношения и често е използвано като убедително изразно средство за демонстриране на превъзходство.

- На второ място е изведен изводът, че въпреки реструктурирането на идеята за класово общество и класово облекло, модата продължава да е част от социалното съревнование.

- На трето място, но не и по значение е изводът, че в нашето съвремие класовата мода е заместена от консуматорска мода, която вече се диктува не от елита, а от поп-културата, както и от идеите на субкултурни и маргинални групи.

- На четвърто място Я. Дворецка стига до извода, че съхраняването на традициите в обществото до голяма степен се крепи на т.нар. „ритуали на прехода”. Те касаят промените в социалния статус, които настъпват в различните етапи от живота: раждане, женитба, смърт. И всички ритуали се идентифицират посредством строго установен дрес код.

Тези четири основни извода в първата глава, показват сериозното отношение на докторанката към разглеждания проблем.

Във втората глава се разглежда ролята на облеклото като знак за политическа и идеологическа идентификация. Я. Дворецка търси зависимостта между дрес кода и начините за социален и политически контрол и управление на членовете на различните групи и общества. Изводите в тази глава са следните:

- Начина на обличане и вида на облеклото играе ключова роля при налагането на определена идеология при тоталитарните общества.

- Визуалната идентификация на субкултурните течения се осъществява посредством определен дрес код наложен сред групата.

За да достигне до тези основни изводи в глава втора, докторанката прави цялостен анализ на различни тоталитарни общества по света, като е подкрепила твърденията си с онагледяващи примери.

Глава трета – Облеклото като знак за полова идентичност. След като обстойно разглежда в исторически план ролята на дрес кода при определяне мястото на мъжа и жената в обществото, Я. Дворецка достига до следните изводи:

- Облеклото определя не само различията, но и отношенията между двата пола. Еротизирането на облеклото е сериозен фактор в тези отношения.

- Макар и обусловено от биологични фактори, отношението между „женствено” и „мъжествено” е социална конструкция, която търпи промени, в зависимост от промените в естетическите критерии на епохата.

- Значението на cross-dressing и унисекс облеклото, при промяна на статуквото.

Четвърта глава - Облеклото като знак за религиозна идентичност. При изповядването на почти всички религии и вярвания, се използва определено религиозно облекло, което е натоварено изключително със символно значение. Прилагайки системен анализ, Я. Дворецка разглежда видовете дрес код, значението им за обединяване и подчинение на вярващите в религиозната група и достига до няколко основни извода:

- Религиозното облекло определя груповата идентичност на вярващите.

- Като израз на традицията, религиозното облекло е противоположност на модата, която в същността си е динамична и изменчива

- Религиозното облекло е начин за упражняване на едновременен контрол върху идентичностите на всички членове на групата

- Уникалното облекло, характерно за специфични културно-религиозни общности функционира като изолатор за членовете на групата от околните, като в същото време ги свързва помежду им.

- Религиозното облекло като знак за идентичност е особено актуален в началото на ХХІ век., когато големи групи от хора, главно по икономически причини мигрират далеч от родината си.

В тази част от докторската си работа Я. Дворецка показва изключителна задълбоченост при разглеждане на проблема. При анализирането на историческите промени в религиозните схващания на хората е представена и промяната или съхранението на символното значение на облеклото. Защиаваните тези са подкрепени от примери, доказващи твърденията.

Пета глава - Облеклото като знак за етническа и национална идентичност. В този раздел е изведено определение за „етническо” и „фолклорно”. Характеризирана е устойчивостта на етническия костюм спрямо бързите промени при модните облекла. Изведени са следните изводи

- Етническото облекло е устойчив метод за запазване на групова идентичност на базата на общи културно-исторически ценности.

- Глобализацията е процес, който пряко засяга промяната и изчезването на етническото облекло.

- Във високо развитите западни общества съществува отчетлива тенденция за съхранение на костюмните традиции, с цел опазване на националната, етническа и културна идентичност.

Шеста глава – Облеклото като знак за културна принадлежност и групи по интереси. Докторантката след изясняване на понятията „култура” и „субкултура” представя своето изследване за видовете субкултури в съвременното общество и ролята на дрес кода за налагане на тяхната идентичност или по-точно различност. Интерес представлява сравнението между идеологията и външния вид като изява на различност при видовете субкултури. В тази глава се оформят няколко основни извода:

- Облеклото и външният вид са силен инструмент в изграждането на групова идентичност сред субкултурите.

- Стремещт към смяна на идентичността е характерна за постмодерното общество и облеклото е ефикасен инструмент за осъществяване на този процес.

Седма глава – Облеклото като знак за сексуална идентификация На първо място е дефинирана групата, към която е насочено изследването: ЛГБТ общността /лесбийки, гейове, бисексуални, транссексуални/. Този вид субкултура, възникнала на базата на различна сексуалност, развива собствен дрес код, чрез който идентифицира определен стереотип. Докторантката прави анализ на ЛГБТ общността и търси зависимост между отношението на официалното обществено мнение и дрес кода на общността, чрез който се заявява или скрива различността на групата. Тя стига до следните изводи:

- Членовете на ЛГБТ общността използват облеклото и външния си вид не само за да привличат сексуален партньор, но най-вече за да създадат идентичност, изявяваща уникалните страни на личността им.

Осма глава – Облеклото като знак за принадлежност към група. Униформа. Съвременните униформи се носят от военните сили и паравоенните организации като полиция, спешни служби и охрана; носене на униформи се изисква на някои работни места и училища, както и в затворите. Спортните екипи също могат да бъдат причислени към тази група. В тази последна глава, докторантката анализира знаковото значение на униформата и информацията, която е закодирана в отличителните и белези. Я. Дворецка

отделя детайлно внимание на видовете униформи и значението им за тези които я носят, както и за останалите членове на обществото. Оформят се следните изводи:

- Униформата е облекло, което води до визуална унификация
- Детайлите в униформата могат да служат за разграничаване на стъпалата във вътрешната структура на групата.
- Работното облекло е вид информатор.

До тук направих кратък обзор – анализ на подтемите съдържащи се в дисертационния труд на Я. Дворецка. Проследяването на изводите направени в отделните части на дисертацията ясно доказват, че избраната тема е последователно и детайлно разработена от докторантката. Основната изследователска теза на труда: „Комуникативната функция на облеклото е водеща и превъзхожда по важност останалите му функции – защитна, декоративна и морална. Основната роля на облеклото е да конструира различни аспекти на личностната и груповата идентичност: социална, идеологическа, полова, религиозна, етническа, културна и сексуална, които формулират мястото на индивида в общността и маркират отношенията му с останалите членове.” Тази теза е доказана чрез използването на различни научни методи. Основно използван е методът на сравнителния и системния анализ (в това число елементарен, структурен, функционален и исторически). Използвани са също индукция и дедукция. Всички представени подтези са подкрепени с доказателствен материал. Изследвани са не само различните аспекти на проблема, но и закономерностите при промените на явленията.

Структурата на труда следва основните принципи на системната теория, като е разгледана системата от аспекти на идентичността и се доказва водещата роля на знаковата функция на облеклото. В основата на всички аспекти е залегнало екзистенциалното отношение „индивид – общество”. Този анализ на философско ниво придава на дисертацията още по-голямо научно значение.

Яна Олег Дворецка представя едно сериозно и задълбочено изследване, което отговаря на всички изисквания за дисертационен труд. Поставените сериозни цели и задачи са постигнати. Изведени са важни изводи, пряко свързани с темата. Използваната методика е актуална и отговаря на съвременните изисквания за провеждане на изследователска

работа. Трудът е добре структуриран и с максимална яснота представя разглежданите проблеми.

Заключение:

След като се запознах с дисертационния труд на Яна Олег Дворецка „Облеклото като знак за идентичност” и всички представени материали, с убеденост изказвам мнение, че тази дисертация е сериозен принос към проучването и анализирането на различните аспекти на облеклото като знак за идентичност на индивида.

Подкрепям кандидатурата на Яна Олег Дворецка за присъждане на образователна и научна степен „Доктор” по шифър 8.2. Изобразително изкуство (Мода).

12.06.2013г.

Доц. Елена Годорова

Научен ръководител на представената дисертация